

NATO 1949 2009

Speciální
příloha

LIDOVÉ NOVINY 4. DUBNA 2009

Foto AFP - Michael Urban

Úkoly, které máme před sebou

JAAP DE HOOP SCHEFFER, generální tajemník NATO

Šestadvacet hlav států a vlád, které se včera a dnes sešly ve francouzském Štrasburku a německém Kehlenu na výročním summitu NATO, mají hodně co oslavovat. Aliance, která před 60 lety byla jen kus papíru, se od té doby vyvinula v přední světovou bezpečnostní organizaci a přispěla k zajištění bezprecedentního období míru, svobody a prosperity. Letošní summit však musí být víc než jen oslava. Musí nabídnout nové přístupy k řešení bezpečnostních výzev naší doby. Zaměřit se musíme hlavně na tři:

První je Afghánistán. Stabilita Afghánistánu má pro naši bezpečnost klíčový význam. Musíme proto v zemi zvýšit počet vojáků a posílit podporu afghánské armádě. Ve spolupráci s mezinárodním společenstvím je třeba Afgháncům pomoci při budování fungujících úřadů, v boji proti korupci a obchodu s narkotiky. Vojenské i civilní složky musí svou činnost lépe koordinovat a spolupracovat se všemi sousedními státy, kterým také záleží na stabilitě regionu.

Zaměřit se musíme rovněž na vztahy s Ruskem. Spolupráce aliance s Moskvou je nezbytná pro evropskou i světovou bezpečnost. Afghánistán představuje jednu oblast našeho společného zájmu, ale sdílíme i další zájmy, jako jsou boj proti terorismu nebo kroky proti šíření zbraní hromadného ničení. Letošní setkání skýtá vynikající příležitost zdůraznit zájem aliance o skutečné partnerství s Ruskem – partnerství, které posílí naši spolupráci, ale umožní nám i projednávat komplexnější témata.

Třetí oblast se týká nových rizik a hrozeb. Počítačové útoky nebo energetické spory mohou dnes zničit stát, aniž by padl jediný výstřel. Výzvu pro nás představují rovněž pirátství a bezpečnostní důsledky klimatických změn. NATO možná nenabízí odpověď na všechny tyto otázky, nepochybuji však o tom, že může být jejich součástí. Proto je třeba se shodnout na tom, v čem spočívá přidaná hodnota NATO.

Dvacet let po pádu berlínského zdi a deset let po vstupu České republiky musíme prokázat politickou vůli a solidaritu, abychom se mohli vyrovnat s radikálními proměnami bezpečnostního prostředí. Čas dozrál. Nová americká administrativa je víc než ochotná se spojit s Francií, která se znovu plně zapojuje do aliančních vojenských struktur a za nové členy přijímáme Chorvatsko a Albánii. Summit nabídl výtečnou příležitost, abychom začali pracovat na nové strategické koncepci a zároveň ukázali, že NATO zůstává klíčovou a životaschopnou organizací.

Zkoušky spojení

FRANTIŠEK ŠULC

Prokřehlí novináři stáli na poli u silnice téměř přiléhající k italské letecké základně Aviano, počítali startující a vracející se letadla a snažili se dostat na základnu nebo alespoň odchytnout rozhovory kohokoli z vycházejících. Byla to nevděčná práce – svět očekával informace, ale lidé v základně, odkud odlétaly letouny k útokům na Jugoslávii, jich měli nejméně.

Byl konec března 1999 a Severoatlantická aliance právě prováděla první rozsáhlou vojenskou operaci ve své historii, a přestože se to v tu chvíli nemuselo zdát, sledování spojeneckých letounů či formování pozemních jednotek v Makedonii bylo zlomem v padesátileté historii aliance. Bombardování trvalo 78 dnů a mnohé komentáře spojovaly úspěch či neúspěch operace s budoucností nově rozšířené aliance.

O deset let později jsou černé předpovědi o Jugoslávii zapomenuty. Dnes se, už sedm let, snaží desítky tisíce vojáků NATO zlepšit situaci v Afghánistánu. Jde o další milník – první operaci mimo euroatlantický prostor – a nutno říct, že se nevyvíjí ideálně. Důvodů by se dala najít řada: odvedení pozornosti k Iráku, neochota spojenců se více angažovat či nejasná strategie a těžkosti při vedení operace prostřednictvím výborů a konsenzu. A opět, budoucnost NATO je spojována s touto akcí. Selžou-li spojenci, bude ohrožena jejich důvěryhodnost, říkájí nejen novináři a analytici, ale i politici a představitelé aliance samé.

Jako by aliance, která se od pádu železných opon neustále proměňuje, byla předurčena k tomu, aby všech-

ny přesvědčovala o své životaschopnosti. „NATO si udrží zájem členských států pouze tehdy, pokud bude reagovat na jejich bezpečnostní potřeby. A bezpečnostní potřeby se mění tak, jak se mění prostředí – v roce 1989 to byla studená válka, v roce 2009 je to terorismus a v roce 1999 to byl mezistupeň Balkán a koncept ‚responsibility to protect‘ (odpovědnost za ochranu utlačovaných),“ říká expert na bezpečnostní otázky z britské organizace Centre for European Reform Tomáš Valášek.

„A když se jednotlivé členské státy podívají na jiné organizace a zaptají se, která nás nejlépe ochrání proti různým hrozbám, zjistí, že není lepší garancí než NATO. Proto aliance přežívá. Ne proto, že by si měla hledat nějaký důvod pro přežití.“

„Aliance by měla především zůstat relevantní, a to přinejmenším ve dvojím smyslu. Její vnitřní konzultace, rozhodovací a plánovací procesy by měly být jednodušší a pružnější. Zároveň by měl alianční aparát dobře fungovat i po přijetí dalších členů. Za deset let jich bude jistě přes třicet,“ tvrdí náměstek generálního tajemníka NATO a bývalý ministr obrany Jiří Šedivý. „A za druhé, NATO by mělo disponovat účinným spektrem nástrojů – vyvažujícím vojenské s nevojenskými, které budou použitelné pro řešení problémů v budoucnosti. Těžko

nyní říct jakých, ale koho by před rokem napadlo, že dnes budeme ‚honit‘ piráty v Adenském zálivu!“

Alianci je dnes 60 let. Dokázala přežít hrozbu – Sovětský svaz –, kvůli níž vznikla. Na počátku 90. let se zdálo, že ztratí smysl, protože budou dominovat nevojenské hrozby, takže postačí třeba Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Výbuch násilí na Balkáně byl vystřízlivěním. NATO se po jistém váhání zapojilo do zajištění bezpečnosti v Bosně a Hercegovině a pak v Kosovu. Zároveň se aliance otevřela novým členům. K paděsatí nám přijala první

tři postkomunistické země – Česko, Maďarsko a Polsko. Za pět let přibýlo dalších sedm a konečně včera se staly členy Albánie a Chorvatsko.

Po teroristických útocích z 11. září 2001 v USA aliance poprvé aktivovala klíčový článek pět, dle kterého se považuje útok proti jedné členské zemi za útok proti všem. Nicméně Spojené státy si větší pomoc od aliance okamžitě nevyžádaly. Až později začala přebírat odpovědnost za Afghánistán, kde se postupně ocitla v první „horké“ válce své historie. Pak přišel Irák a s ním jeden z největších spojeneckých rozkolů v historii aliance. Po-dařilo se jej však překonat.

Severoatlantická aliance se od svého vzniku zásadně proměnila, takže „by byla chyba vnímat ji jen

jako organizaci, která v roce 1989 vyhrála studenou válku,“ připomíná Valášek. Jestliže dosavadní schopnost NATO přizpůsobit se novým situacím přesvědčila členské země o smysluplnosti této organizace, bude je muset v příštích deseti letech přesvědčovat znovu a znovu. To se týká především Afghánistánu, který je testem solidarity a důvěry v ostatní spojence. A bez důvěry nemůže fungovat ani spojení.

„Další věcí bude, jak se přizpůsobí novým rizikům a novým hrozbám ze strany Ruska. Ale zatím nevidím, že by se mezi členy aliance v této oblasti formovala dohoda,“ dodává Valášek. „Takže alianci bude v příštích letech formovat schopnost zareagovat na možná nová rizika z Ruska a schopnost ujistit ty spojence, kterým tato rizika hrozí, že bude schopná reagovat.“

Na každý pád možnost, že by se aliance rozpadla či musela pro nezáměr ukončit svou činnost, není podle něj v tuto chvíli pravděpodobná. Podobně to vidí i Jiří Šedivý. „Z historie známe tři důvody rozpadu aliancí: porážka, vítězství a vnitřní rozkol. Porážka v tradičním vojenském smyslu nehrozí. Co se týče vítězství, to už NATO přežilo – uspělo ve studené válce, nalezlo nový smysl existence a dokázalo se transformovat. Takže by zbýval vnitřní rozkol, a ten je nepravděpodobný,“ popisuje náměstek generálního tajemníka a expert na mezinárodní vztahy Šedivý. „Autoři populačních zpráv o konci aliance zapomínají, že přes řadu rozdílných zájmů a stanovisek spojenců je NATO mnohem více než pakt uzavřený pouze na základě chladně vy-kalkulovaných zájmů či jakýsi snátek z rozumu.“

